OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

5.5.2025

VN/2628/2025
VN/2628/2025-OKM-17

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Valtion liikuntaneuvoston lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

1. **Valtion liikuntaneuvosto pitää liikunnan toimialan kannalta erinomaisena sitä, että aiemmin liikuntaan ja urheiluun suunniteltuja säästöjä päätettiin kohtuullistaa.**

2. **Valtion liikuntaneuvosto on edelleen huolissaan liikuntapaikkarakentamisen rahoituksesta, jonka investointiavustuksiin kohdentuu nyt uusia säästöjä -2,4 me**

3. **Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä ja kannatettavina julkisen talouden suunnitelman 2026-2029 kirjauksia kansalaistoiminnan ja urheilijoiden aseman edistämiseksi.**
    a. Monivuotisten tukien mahdollistaminen liikuntaa edistäville järjestöille.
    b. Mahdollisuuksien selvittäminen koulutus- ja työpaikkojen lisäämiseksi urheilijoille esimerkiksi puolustusvoimiin, poliisiin ja pelastustehtävissä tai Rajavartiolaitoksessa työskenteleville, mukaan lukien kansainväliset parhaat käytännöt.
    c. Ylimääräinen urheilijaeläkemäärärahan pysyvä tasokorotus (100 000 euroa).
    d. Rahoitusmallin kehittäminen urheilun suurtapahtumien houkuttelemiseksi Suomeen.
    e. Harrastamisen Suomen malliin 5 miljoonan euron pysyvä tasokorotus

Taustaa:
Valtion liikuntaneuvoston lakisääteisenä tehtävänä on antaa lausunto julkisen talouden suunnitelmasta (JTS) liikunnan osalta. Julkisen talouden suunnitelman tarkoituksena on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa sekä julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi huhtikuun loppuun mennessä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma asettaa tavoitteeksi lisätä väestön liikunnallista aktiivisuutta kaikissa ikä- ja väestöryhmissä. Ohjelmassa esitetään useita toimenpiteitä,

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

joilla pyritään vahvistamaan liikunnan ja urheilun asemaa yhteiskunnassa. Näitä tukee myös käynnissä oleva, hallitusohjelmaan perustuva poikkihallinnollinen *Suomi liikkeelle* -ohjelma, joka keskittyy liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn edistämiseen.

Liikunnan myönteiset vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin ovat merkittäviä myös julkisen talouden kestävyyden näkökulmasta. Ennaltaehkäiseviin toimiin, kuten arkiliikkumisen lisäämiseen ja liikuntamahdollisuuksien parantamiseen, panostamalla voidaan parantaa yksilöiden elämänlaatua kustannustehokkaasti. Liikunta on edelleen alihyödynnetty keino väestön terveyden ja toimintakyvyn tukemisessa sekä terveyserojen kaventamisessa.

Liian vähäinen liikkuminen on yksi Suomen keskeisistä terveyshaasteista. Vain noin kolmannes lapsista ja nuorista, neljännes aikuisista ja alle viidennes ikäihmisistä liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Erityisen vähän liikkuvat toimintarajoitteiset henkilöt, joita on arviolta 15 % väestöstä.[i]

Huolestuttavaa on myös se, että väestön terveys ja toimintakyky, jotka paranivat pitkään, ovat 2010-luvulta lähtien heikentyneet. Lihavuuden ja mielenterveysongelmien yleistyminen, työkyvyn heikkeneminen ja iäkkäiden toimintakyvyn pysähtynyt kehitys ovat esimerkkejä tästä. Noin 10 % suomalaisista sairastaa tyypin 2 diabetesta, josta suuri osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla.[ii]

Riittämätön liikunta aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Näitä ovat muun muassa terveydenhuollon menot, tuottavuuden lasku, ikääntyneiden hoivakulut, syrjäytymisen seuraukset ja sosiaalietuuksien kasvu. Arvioiden mukaan liikkumattomuuden kokonaiskustannukset ylittävät vuositasolla kolme miljardia euroa.[iii]

Lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Yleiset huomiot:

Suomen julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029 sisältää useita linjauksia, jotka vaikuttavat myös liikunnan ja urheilun rahoitukseen ja kehittämiseen. Suunnitelmassa ei ole osoitettu merkittäviä lisäpanostuksia valtion liikuntamäärärahoihin, mikä tarkoittaa, että rahoitus säilyy pääosin vuoden 2025 tasolla. Tämä voi rajoittaa erityisesti pienimuotoisten liikunnan edistämisen hankkeiden ja paikallistason toiminnan kehittämistä. Vuoden 2025 valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) liikuntatoimen budjetti on noin 154,8 miljoonaa euroa. Tämä on noin 10 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa (165 miljoonaa euroa). Tämä lasku osoittaa, että liikunnan rahoitus on jo valmiiksi laskusuunnassa ennen uuden suunnitelmakauden alkua.

Rahapeliuudistus muuttaa merkittävästi urheilun rahoitusta Suomessa siirtymällä Veikkauksen monopolista lisenssijärjestelmään, joka avaa markkinat kilpailulle ja tuo ulkomaiset peliyhtiöt sääntelyn piiriin. Tämä voi monipuolistaa urheilun rahoitusta, mutta edellyttää tarkkaa sääntelyä ja haittojen ehkäisyä. Uudistus lisää myös rahapelien mainontaa, mikä kasvattaa median mainostuloja, mutta altistaa erityisesti nuoria pelihaittojen riskeille. Vaikka valtion rahapelitulot voivat aluksi kasvaa, pitkällä aikavälillä ne voivat laskea nykyisestä noin 700 miljoonasta eurosta 570–760 miljoonaan euroon riippuen pelaamisen määrästä ja järjestelmän toimivuudesta.

Kevään 2024 kehysriihessä hallitus päätti, että vuodesta 2026 alkaen myös nuoriso-, kulttuuri-, liikunta- ja urheilujärjestöille tehtävät lahjoitukset oikeuttavat verovähennykseen. Tavoitteena on vahvistaa liikunnan ja urheilun yksityistä rahoitusta ja varainhankintaa. Nykyinen verovähennysmalli kattaa lähinnä tieteen, taiteen ja kulttuuriperinnön tukemisen,

ja liikunnan sekä urheilun osuus säätiöiden ja rahastojen tuista on tällä hetkellä alle prosentin.

Hyvinvointialueiden vastuulla oleva ennaltaehkäisevä terveyden edistäminen, johon liikunta kuuluu, saa jatkossakin rahoitusta, mutta tiukentuva talouskuripolitiikka voi rajoittaa uusien liikuntahankkeiden käynnistämistä. Kuntien taloustilanne on suunnitelman mukaan edelleen haastava. Tämä voi johtaa siihen, että kuntien liikuntapalveluiden ylläpito ja kehittäminen jäävät vähemmälle huomiolle, ellei erillistä tukea osoiteta liikuntainfrastruktuuriin.

Hallituksen tavoitteena on jatkaa Harrastamisen Suomen mallia, mutta sen laajuus riippuu tulevista budjettineuvotteluista. Malli tukee lasten ja nuorten liikuntaharrastuksia koulupäivän yhteydessä.

Vaikka huippu-urheiluun ei ole kohdennettu erillisiä lisäpanostuksia, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) suunnatut lisäykset voivat epäsuorasti hyödyttää liikunta-alaa esimerkiksi liikuntateknologian ja liikuntatieteen kehityksen kautta.

Työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen 47milj € voi vaikuttaa työntekijöiden arkiliikunnan kokonaismäärän kehittymiseen laskevasti.

Keskeiset vaikutukset liikunta- ja urheilusektorille:

1. **Valtion liikuntaneuvosto pitää liikunnan toimialan kannalta erinomaisena sitä, että aiemmin liikuntaan ja urheiluun suunniteltuja säästöjä päätettiin kohtuullistaa.** Suunnitelmassa ei myöskään ole esitetty merkittäviä lisäyksiä valtion liikuntamäärärahoihin. Tämä tarkoittaa, että liikunnan ja urheilun rahoitus pysyy pääosin vuoden 2025 tasolla, mikä voi vaikuttaa erityisesti pienempiin liikunnan edistämisen hankkeisiin ja ruohonjuuritason toimintaan. Vuoden 2025 talousarviossa liikunnalle kohdennettu summa oli noin 10 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Tämä lasku osoittaa, että liikunnan rahoitus on jo valmiiksi laskusuunnassa ennen uuden suunnitelmakauden alkua.

2. **Valtion liikuntaneuvosto on edelleen huolissaan liikuntapaikkarakentamisen rahoituksesta, jonka investointiavustuksiin kohdentuu nyt uusia säästöjä -2,4 me**. Nykyisen hallituksen aikana liikuntapaikkarakentamisen määrärahat ovat vähentyneet merkittävästi. Vuosina 2016–2023 määrärahat olivat keskimäärin 32,7 miljoonaa euroa, mutta vuonna 2024 ne laskivat 25,5 miljoonaan euroon ja vuonna 2025 ne ovat 17,5 miljoonaa euroa (vuonna 2026 noin 15 miljoonaa euroa). Tämä tarkoittaa, että määrärahat ovat noin puolet aiemmasta keskiarvosta. Kun rakennuskustannusindeksi otetaan huomioon, vuoden 2025 määräraha vastaa 14 miljoonaa euroa vuoden 2016 hintatasossa. Lisäksi liikuntapaikkarakentamisen määräraha suhteessa liikunnan kokonaisbudjettiin ei ole koskaan ollut näin pieni kuin nyt.

3. **Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä ja kannatettavina julkisen talouden suunnitelman 2026-2029 kirjauksia kansalaistoiminnan ja urheilijoiden aseman edistämiseksi.**

    a. **Monivuotisten tukien mahdollistaminen tukia liikuntaa edistäville järjestöille.** Monivuotiset tuet mahdollistavat liikuntaa edistäville järjestöille pitkäjänteisempää toiminnan suunnittelua ja osaltaan vähentää järjestöihin kohdistuvaa byrokratiaa. Tämä on linjassa Kansalaisjärjestöstrategian 2023-2027[iv] linjausten kanssa.

Monivuotisia tukia voitaisiin käyttää myös esim. urheiluapurahojen myöntämisessä.

b. **Mahdollisuuksien selvittäminen koulutus- ja työpaikkojen lisäämiseksi urheilijoille esimerkiksi puolustusvoimiin, poliisiin ja pelastustehtävissä tai Rajavartiolaitoksessa työskenteleville, mukaan lukien kansainväliset parhaat käytännöt.** Tämä osaltaan voisi auttaa urheilijoiden taloudellisia mahdollisuuksia sekä tuettujen urheilijoiden joukon laajentamista, mutta käytännössä vaatisi mm. työnantajien yhteisymmärryksen. Suomessa ei ole vastaavaa toimintakulttuuria kuin joissakin muissa maissa asian osalta. Selvityksessä tulee kuitenkin huomioida Suomessa koulutukseen otossa sovellettava opiskelijoiden yhdenvertaisuusperiaate ja virkoihin nimittämisessä pätevyysvaatimukset oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti. Lisäksi huipulla olevien urheilijoiden ammattilaisuuden vastaaminen huippu-urheilun kansainvälistä ammattiurheilun vaatimustasoa ei toteutuisi pelkästään tällä toimenpiteellä.

   Urheilijoiden taloustilanteen parantamiseksi liikuntaneuvosto kannattaa pyrkimystä konkreettisten toimien määrittelemiseksi ja arvioimiseksi urheilijoiden sosioekonomisen aseman puutteiden korjaamiseksi hallituskauden aikana.

c. **Ylimääräisen urheilijaeläkemäärärahan pysyvä tasokorotus (100 000 euroa).** Eläkettä myönnettyjen, kriteereiden täyttäneiden olympia- ja paralympiavoittajien määrä on ollut vähäinen suhteessa tarpeeseen. Nyt toteutettavalla korotuksella voidaan myöntää viisi täyttä urheilijaeläkettä lisää. Valtion ylimääräinen urheilijaeläke voidaan myöntää 60-vuotta täyttäneelle urheilijalle, joka asuu tai on asunut pysyvästi Suomessa. Ylimääräinen eläke on tunnustus hänen Olympia- tai paralympiakisoissa saamastaan kultamitalista. Erityisestä syystä eläke voidaan myöntää myös merkittävästä kansainvälisestä urheilu-urasta. Eläkettä myönnettäessä otetaan huomioon hakijan toimeentulomahdollisuudet. Eläke on veronalaista tuloa ja se voidaan myöntää täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Vuonna 2025 täysi eläke on 1617,67 euroa ja osaeläke 808,83 euroa. Eläkettä myönnettäessä otetaan huomioon hakijan toimeentulomahdollisuudet. Eläke voidaan myöntää täytenä eläkkeenä, jos hakijan vuoden 2023 verotuksessa vahvistetut eläke- ja muut pysyvät tulot kansaneläketuloa lukuun ottamatta jäävät alle urheilijaeläkkeen määrän. Eläkettä ei myönnetä, jos hakijan vuoden 2023 verotuksessa vahvistetut eläke- ja muut pysyvät tulot kansaneläketuloa lukuun ottamatta ylittävät talousarviossa vahvistetun täyden eläkkeen suuruuden kerrottuna kahdella.

d. **Rahoitusmallin kehittäminen urheilun suurtapahtumien houkuttelemiseksi Suomeen.** Nykyisten Suomessa säännöllisesti järjestettävien suurtapahtumien rahoitusmallit vaihtelevat toisistaan suuresti lajityypistä riippuen. Esimerkiksi kulttuuri- ja urheilutapahtumien järjestämislogiikka poikkeaa toisistaan. Näin rahoituksen oikea-aikaisuudella ja uusilla rahoitusmuodoilla voidaan parhaimmillaan mahdollistaa kokonaan uusien tapahtumien järjestäminen Suomessa niin liiketoiminnallisin perustein kuin yleishyödyllisenä toimintana. Lisäksi tärkeää olisi Suurtapahtumastrategia 2023-2033 mukaisesti selvittää ja pyrkiä yhdessä muiden tapahtumien järjestämiseen liittyvien ministeriöiden kanssa yhdenmukaistamaan lainsäädännöllisiä ja verotuksellisia käytäntöjä, jotka vaikeuttavat Suomen menestystä suurten kansainvälisten urheilutapahtumien ja muiden suurtapahtumien

hakuprosesseissa[v].

e. **Harrastamisen Suomen malliin 5 miljoonan euron pysyvä tasokorotus.** Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalle nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Tasokorotus mahdollistaa mm. Harrastamisen Suomen mallin laajentamista lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä tunnistettujen käytännönhaasteiden ratkaisuja.

Timo Heinonen
puheenjohtaja

Toni Piispanen
pääsihteeri

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

[i] Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. JA Husu, P. ym. 2022 Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33.

[ii] Nurmi-Koikkalainen, P. (ym.) 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpaperi 38/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2017. JA Ng, K. ym. 2022. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa Kokko, S & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. SEKÄ Pyykkönen, T. & Rikala, S. 2018. Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:2.

[iii] Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

[iv] Kansalaisjärjestöstrategia 2023–2027

[v] Suurtapahtumastrategia 2023–2033